

واکاوی مقایسه‌ای زمینه‌های کارآفرینی زنان روستایی استان فارس

مرجان گلکارفرد^۱، کورش رضائی‌مقدم^۲ و مهسا فاطمی^۳

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز
۲- دانشیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز (نویسنده مسوول: rezaei@shirazu.ac.ir)
۳- استادیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز
تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۸/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۹/۱۰
صفحه: ۳۵ تا ۴۷

چکیده

با توجه به سطح توسعه‌ی اقتصادی، زنان نقش اساسی در کشاورزی و توسعه‌ی روستایی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه ایفا می‌کنند. یکی از راه‌های پیشرفت، توجه به توسعه‌ی فعالیت‌های کارآفرینی در روستاها است. هدف این پژوهش تحلیل متغیرهای فردی و حمایت‌کننده فعالیت‌های کارآفرینی زنان روستایی در استان فارس است. پژوهش با استفاده از روش پیمایش و نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی انجام شد. جامعه‌ی آماری تحقیق شامل کلیه اعضای شرکت‌های صندوق حمایت از توسعه‌ی بخش کشاورزی زنان در استان فارس (۳۰۳۳ نفر) بوده که در قالب سه شرکت در شهرهای مرودشت، شیراز و استهبان فعالیت می‌کنند. حجم نمونه طبق جدول کرجسی و مورگان ۳۹۳ نفر تعیین شد. نتایج نشان داد که برای توسعه‌ی فعالیت‌های کارآفرینی زنان روستایی، ارتقای سطح روحیه و انگیزه‌ی زنان کارآفرین و فراهم‌سازی زیرساخت‌های لازم از جمله ایجاد فضای مناسب کسب‌وکار توأم با سیاست‌های تسهیل‌کننده از سوی شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ضروری است. نتایج نشان داد که گویه‌های "کسب درآمد و سود" و "ارتقای سطح تولید داخلی با کیفیت بالا" مهم‌ترین موارد در ایجاد انگیزه‌ی زنان روستایی نسبت به مبادرت به فعالیت‌های کارآفرینی است. طبق یافته‌ها زنان کارآفرین مرودشت در زمینه‌ی اثربخشی منابع اطلاعاتی، خلاقیت، مهارت در تدوین طرح تجاری، روحیه‌ی کارآفرینی، دانش کارآفرینی، انگیزه‌ی کارآفرینی، اثربخشی اطلاعات، برخورداری از آموزش توسط شرکت، سیاست‌های حمایتی دولت، سیاست‌های تسهیل‌کننده شرکت، فضای کسب و کار و توان مدیریتی مدیرعامل صندوق‌ها، وضعیت مطلوب‌تری در مقایسه با زنان کارآفرین شهرستان‌های شیراز و استهبان داشتند. بنابراین، زنان کارآفرین مرودشتی می‌توانند به‌عنوان الگویی برای زنان شاغل در این فعالیت‌ها در دو شهرستان دیگر محسوب شوند؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود تا ضمن برگزاری نشست‌های ادواری زنان عضو صندوق‌های کارآفرینی سه شهرستان، امکانی فراهم گردد تا این زنان کارآفرین به‌صورت مستمر با یکدیگر در تعامل نزدیک بوده و ضمن بحث و تبادل نظر به انتقال تجربیات ارزشمند و موفق خود به سایرین بپردازند.

واژه‌های کلیدی: دانش کارآفرینی، سیاست‌های حمایتی، انگیزه، زنان روستایی، کسب‌وکار، فارس

مقدمه

که در کل اقتصاد تأثیر به‌سزایی دارد، نامرئی بوده و به‌صورت بارز محسوس نمی‌گردد. همین امر ایجاب می‌کند تا نظر برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران بخش کشاورزی به اهمیت نقش زنان جلب گردد. زنان در دایره تولیدات کشاورزی به‌صورت‌های گوناگونی مشارکت دارند و انعکاس فعالیت آنان در رابطه با تولید روزافزون است. میزان و شکل مشارکت زنان روستایی در تولیدات کشاورزی براساس ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی، نظام بهره‌برداری، نوع محصول، تنوع کشت و شرایط اقلیمی در مناطق کشاورزی متفاوت است که مطالعات جامع و جمع‌آوری اطلاعات صحیح و دقیق از ضروریات انکارناپذیر به‌منظور برنامه‌ریزی‌های توسعه آن است. آگاهی نسبت به نقش این قشر در فرآیند تولید و لزوم مشارکت گسترده‌تر آنان در روند توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی سبب خواهد شد تا در برنامه‌ریزی‌های ملی و منطقه‌ای از فعالیت زنان روستایی حمایت و پشتیبانی به‌عمل‌آید (۱۰). یکی از شاخص‌های نوسازی اقتصاد ملی و توسعه‌ی اجتماعی، مشارکت زنان و

با توجه به سطح توسعه‌ی اقتصادی، زنان نقش اساسی در کشاورزی و توسعه‌ی روستایی ایفا می‌کنند. اما محدودیت‌های متعددی علیه نقش مؤثر زنان در توسعه‌ی جوامعی که تحت تأثیر سنت‌ها و عقاید هستند، اعمال می‌شود. زنان به‌ویژه در مناطق روستایی نقش عمده‌ای در تولید محصولات گوناگون زراعی و دامی بر عهده دارند، به‌گونه‌ای که بدون مشارکت و کمک آنان به‌عنوان نیروی کار در مزارع، تحقق توسعه‌ی کشاورزی امری ناممکن است. زنان درگیر در فعالیت‌های اقتصادی و توسعه‌ی کشاورزی در دهه‌ی گذشته، به‌طورکلی نیروی قابل‌ملاحظه‌ای را تشکیل می‌دهند و سهم آن‌ها در درآمد کشورهایشان به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه افزایش قابل‌ملاحظه‌ای داشته است (۱۲). در ایران نیز بنا به اطلاعات اعلام‌شده، زنان حدود ۴۰ درصد نیروی کار در بخش کشاورزی را تشکیل می‌دهند که نشانگر آن است که زنان روستایی کشورمان متحمل کارهای سخت هم در مزرعه و هم در خانه می‌شوند (۲۴). اما این نیروی کار

کسب و کارهای کارآفرینانه دانست. در این زمینه می‌توان به پژوهش ایزدی و همکاران (۱۲) و ادلاج و همکاران (۱) اشاره کرد که در آن به تأثیر مثبت برخی ویژگی‌های شخصیتی نظیر مخاطره‌پذیری، نیاز به توفیق و ... بر تسهیل و تسریع فرآیند توسعه‌ی کارآفرینی کشاورزی تأکید شده است. معصومی (۱۷) در ارزیابی رویکردهای شخصیتی و تأثیر آن بر کارآفرینی، مجموعه‌ای از متغیرهای روانشناختی مانند خودکار بودن، احساس مثبت نسبت به دیگران، رهبری، مسئولیت‌پذیری، پشتکار، انرژی، ریسک‌پذیری، استقلال، منبع کنترل، عزت‌نفس و انگیزه‌ی پیشرفت را به‌عنوان عوامل ممیزه‌ی کارآفرینان از غیرکارآفرینان معرفی کرده است. در مطالعه مشابه دیگر، حسینی و همکاران (۱۱) فعالیت‌های آموزشی و ترویجی را از عوامل اصلی موفقیت در فعالیت‌های کارآفرینی زنان روستایی دانستند.

از سوی دیگر، شرایط و ویژگی‌های نظام خانواده و نحوه‌ی تأثیرگذاری آن بر تمایلات و رفتارهای کارآفرینانه نیز از عواملی است که مورد توجه محققان زیادی قرار گرفته است. این موضوع به‌ویژه برای کارآفرینی زنان با توجه به تأثیرپذیری بیشتر کسب‌وکارهای آن‌ها از شرایط و ویژگی‌های خانوادگی، از اهمیت بیشتری بهره‌مند است. تصمیم‌گیری یا فقدان تصمیم‌گیری برای ورود به کسب‌وکار و پیروی از ایده‌ی کارآفرینی به عواملی نظیر شرایط کودکی، وضعیت نظام خانواده، دوستان، الگوی نقش و وضعیت اقتصادی تجارب قبلی بستگی دارد (۳). وضعیت مالی خانواده بر کیفیت اشتغال زنان در بازار کار مؤثر است (۲۰). موریس و لوپس (۱۹) نیز معتقد هستند که پیشینه‌ی خانواده، قرارگرفتن در معرض کسب‌وکار دیگران و تجربه‌ی قبلی در زمینه‌ی کارآفرینی می‌تواند در نگرش افراد نسبت به کارآفرینی، تأثیرگذار باشد.

فلاح جلودار و همکاران (۷) دریافتند که حمایت‌های مالی و اعتباری و سیاست‌های دولت در ارائه تسهیلات بانکی، یکی از مهمترین عوامل در موفقیت زنان کارآفرین روستایی است. در پژوهش دیگر نیز عوامل اقتصادی در کنار عوامل آموزشی و فرهنگی به‌عنوان سازه‌های تسهیل‌کننده روند توسعه‌ی کارآفرینی زنان و دختران معرفی شده است (۸). در کشور سنگاپور نیز تانگ و یو (۲۸) در مطالعه‌ای دریافت که رویه‌ها و سیاست‌های اقتصادی دولت و حمایت‌های مالی از ایجاد فضای کسب‌وکار مناسب، عامل مؤثری در توسعه‌ی کارآفرینی است. از طرفی پاگز و مارکلی (۲۳) وجود منابع سرمایه‌های متنوع، فرهنگ مشوق، شبکه‌های کارآفرینان و زیرساخت‌های حمایتی دولت را ۴ عامل کلیدی مؤثر بر توسعه‌ی کارآفرینی دانستند.

انحصاری‌بودن اجازه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی توسط دولت طی سال‌های متمادی و توفیق اندک این روش،

نحوه‌ی ایفای نقش آنان در ساختارهای اقتصادی است. متأسفانه هنوز در جوامع مختلف، به دلایل گوناگون فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تعادل مطلوب و قابل‌قبولی در امر مشارکت عادلانه زنان در جهت توسعه و بروز خلاقیت‌ها و استعدادهای آنان برقرار نشده است (۴).

تغییرات سریع محیطی، رشد سریع جمعیت و افزایش نرخ بیکاری از جمله چالش‌های موجود است. گام نخست در زمینه حل مشکلات، ایجاد جوی خلاق و کارآفرین است. در نتیجه‌ی تحولات ساختاری محیط فعالیت‌های اقتصادی، توجه به مفاهیم کارآفرینی و راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک، مورد استقبال متخصصان رشته‌های مختلف علمی نظیر روانشناسی، جامعه‌شناسی و مدیریت قرارگرفته است (۲۷). بررسی‌های انجام‌شده طی چند دهه‌ی گذشته نشان می‌دهد که زنان از امکانات لازم برای توانمندی و کاهش فقر برخوردار نیستند؛ زیرا وجود موانع و محدودیت‌های فراوان بر سر راه تغییر و تحول پایگاه اقتصادی و اجتماعی زنان، هرگونه تلاشی را برای از بین بردن فقر آنان با مشکل مواجه ساخته است (۱۳).

کارآفرینی و کارآفرینان به‌عنوان نماد تلاش و موفقیت و همچنین، منشأ تحولات بزرگ در زمینه‌های تولیدی، خدماتی، تجاری و نیز موتور محرک توسعه، پیشرفت اقتصادی، ایجاد شغل و اصلاح اجتماع به‌شمار می‌روند (۳۰). تاجایی که اقتصاد کشورهای توسعه‌یافته و درحال توسعه برای فرار از بیکاری با کمک نیروی کارآفرینی، حیاتی دوباره یافته و این مهم موجب توجه خاص کشورهای گوناگون به موضوع کارآفرینی شده است (۵). یکی از راه‌های پیشرفت، توجه به کارآفرینی به‌طور عام و توسعه‌ی کارآفرینی در روستاها به‌طور خاص است. از این منظر، مناطق روستایی با توجه به نیروی انسانی و منابع در دسترس می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین مرجع تولید افراد کارآفرین باشد.

یکی از راهکارهای پیشنهادی برای کاهش بیکاری، تأسیس و راه‌اندازی تشکلهای تولیدی و توسعه‌ی فعالیت‌های کارآفرینانه در آنهاست. کارآفرینی مهم‌ترین منبع نوآوری، اشتغال‌زایی و توسعه بوده و یکی از عواملی است که در کنار کار و سرمایه به‌عنوان منبع رشد و توسعه‌ی اقتصادی مطرح است (۱۴). از جمله برنامه‌هایی که برای توسعه‌ی زنان در نظر گرفته شده است، تخصیص اعتبارات خرد به‌ویژه در جوامع روستایی است. اعتبارات خرد به‌عنوان یک گزینه می‌تواند سرمایه‌ی لازم را برای زنان ایجاد کند و همچنین عاملی برای حمایت از واحدهای کوچک بهره‌بردار، ایجاد فرصت‌های شغلی برای نیروی کار عظیم موجود در روستا، جلوگیری از مهاجرت روستاییان و نهایتاً تعمیم عدالت اجتماعی باشد (۱۸).

بر مبنای نتایج پژوهش‌های انجام‌شده، می‌توان ویژگی‌های فردی را از مؤثرترین عوامل در فرآیند راه‌اندازی و توسعه‌ی

استان فارس از جنبه سرمایه‌ی اجتماعی و کارآفرینی کشاورزی مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته و یافته‌ها نشان داد که زنان کارآفرین مناطق روستایی مرودشت وضعیت مطلوب‌تری در کسب‌وکارهای خود دارند. هدف از پژوهش حاضر تحلیل مجموعه متغیرهای فردی و حمایتی و تسهیل‌کننده فضای کسب‌وکار در فعالیتهای کارآفرینی زنان روستایی در شهرستان‌های مرودشت، شیراز و استهبان استان فارس در راستای تکمیل پژوهش‌های مشابه پیشین انجام شده در استان است.

مواد و روش‌ها

جامعه‌ی آماری تحقیق شامل کلیه‌ی اعضای شرکت‌های صندوق حمایت از توسعه‌ی بخش کشاورزی زنان در استان فارس بودند که در قالب سه شرکت در شهرهای مرودشت، شیراز و استهبان به فعالیتهای کشاورزی می‌پردازند. در این پژوهش از روش پیمایش استفاده شد. از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی استفاده گردید. مطابق با تعداد اعضای هر شرکت از هر روستا در هر شهرستان ۱۵-۱۰ نفر انتخاب شد. حجم نمونه طبق جدول کرجسی و مورگان ۳۹۳ نفر برآورد شد (۱۶). به طوری که تعداد نمونه در شیراز، ۱۶۰ نفر، در مرودشت، ۱۲۷ نفر و در استهبان، ۱۰۶ نفر برآورد گردید و اطلاعات از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شد. با مطالعه پیشینه‌ی تحقیق و مبنای نظری آن از طریق مطالعه کتابخانه‌ای، متغیرهای موردنظر شناسایی و پرسشنامه تدوین گردید. روایی صوری پرسشنامه توسط صاحب‌نظران بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز مورد تأیید قرار گرفت و سپس مطالعه‌ی راهنما برای بررسی پایایی آن با استفاده از یک نمونه‌ی ۳۰ تایی از زنان کارآفرین روستایی خارج از نمونه‌ی اصلی در روستای سیاح‌دارنگون شهرستان شیراز انجام گرفت. ضرایب آلفای متغیرها بین ۰/۶۸ تا ۰/۹۸ محاسبه شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS^{۱۹} مورد تحلیل قرار گرفت. برای مقایسه میان گروه‌های مختلف زنان روستایی در کسب‌وکارهای کارآفرینانه، از آزمون آماری تحلیل واریانس یک‌طرفه^۱ استفاده شد و پس از آن به منظور تعیین تفاوت‌های دقیق بین گروه‌ها از آزمون تبعی LSD استفاده گردید.

در کنار فراگیرشدن اطلاعات در سطح جهانی و موفقیت آموزه‌های فراوان توجه به بخش غیردولتی برای بدست‌گرفتن فعالیت‌های اصلی و اساسی در بخش‌های مختلف تولیدی، خدماتی، صنعتی و ... باعث شد تا برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران کشور به راهکار تشکیل صندوق‌های غیردولتی برای حمایت از توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و کاهش تصدی‌های غیرضرور دولتی در این بخش مبادرت ورزند. لذا، تأسیس شرکت مادر تخصصی برای تشکیل و راه‌اندازی صندوق‌های غیردولتی در سطوح ملی، استانی و شهرستانی را قانونمند کرده است (۲۱).

تشکیل صندوق‌های غیردولتی حمایت از توسعه‌ی بخش کشاورزی با مشارکت تولیدکنندگان و سرمایه‌ی آنان در کنار کمک دولت (شرکت مادر تخصصی) به‌عنوان زیرساخت با ماهیت و کارکرد مؤسسات مالی- اعتباری از جمله گام‌های تقویت سرمایه‌ی اجتماعی به‌شمار می‌رود. این صندوق‌ها که با سرمایه‌گذاری حداقلی ۵۱ درصدی تولیدکنندگان غیردولتی و توسط آنان تشکیل می‌شوند با انتخاب اعضای هیئت‌مدیره و سایر گردانندگان از میان خودشان اداره می‌گردند و حضور دولت به‌عنوان یکی از سهامداران، تنها به‌منظور امکان ارتباط مستقیم با نهاد حکومت و با کارکرد آگاهی از شرایط در تدوین برنامه و سیاست‌های اجرائی معنی می‌شود. لذا، مأموریت اصلی و هدف بنیادی این صندوق‌ها را که بنگاه‌هایی اقتصادی و در راستای اجتماعی کشور قلمداد می‌شوند، می‌توان برشمرد. تاکنون ۱۲ شرکت صندوق حمایت از توسعه‌ی فعالیتهای کشاورزی در کشور راه‌اندازی شده‌اند که سه شرکت صندوق حمایت از فعالیتهای کشاورزی زنان روستایی در شهرهای شیراز، مرودشت و استهبان در استان فارس تشکیل شده‌است (۲۱).

رضائی‌مقدم و همکاران (۲۶) برای بررسی عملکرد صندوق‌های حمایت از فعالیتهای کشاورزی زنان روستایی فارس، ویژگی‌های زنان عضو صندوق را با تأکید بر نقش بازاریابی بر راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه تحلیل کردند. آن‌ها در مطالعه‌ی خود به این نتیجه رسیدند که زنان کارآفرین روستایی در مرودشت شرایط کسب‌وکار و ویژگی‌های کارآفرینانه‌ی بهتری در مقایسه با دو شهرستان دیگر دارند. در مطالعه‌ی مشابه دیگر توسط بنازاده (۶) نیز زنان عضو شرکت‌های مادر تخصصی سه شهرستان فعال در

جدول ۱- جامعه آماری و نمونه پژوهش به تفکیک شهرستان‌های مورد مطالعه

Table 1. The population and sample of the study in the three studied counties

شهرستان	تعداد اعضای کل شرکت	تعداد نمونه	درصد
شیراز	۱۰۷۳	۱۶۰	۴۰/۷
مرودشت	۱۲۰۷	۱۲۷	۳۲/۳
استهبان	۷۵۳	۱۰۶	۲۷
جمع کل	۳۰۳۳	۳۹۳	۱۰۰

به‌روش معمول و ... سنجیده شد (۱۲). مهارت در تدوین طرح تجاری به‌معنی آگاهی از انواع طرح‌های تجاری، نحوه نوشتن طرح کسب‌وکار و ... است. بر اساس متغیر روحیه کارآفرینی (با ۱۱ گویه)، فرد کارآفرین با تصمیم‌گیری به‌جا، تکیه بر وجدان کاری و انضباط، محیط کاری خود را پویا و خدایسندانه می‌کند. انگیزه‌ی کارآفرینی (با ۹ گویه) میزان علاقه شخصی، کسب درآمد و سود، شناساندن توانایی‌های زنان، ایجاد اشتغال برای خود، استقلال مالی و خودکفایی و ... را می‌سنجد.

دانش کارآفرینی، میزان آگاهی فرد نسبت به مفهوم و ابعاد کارآفرینی (کارآفرینی مبتنی بر دانش، کارآفرینی مبتنی بر تجربه و مبتنی بر منابع) را می‌سنجد. میزان ارتباط با مراکز مختلف شامل میزان ارتباط با مرکز خدمات روستایی، مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان، سازمان جهاد کشاورزی استان و ... است. سیاست‌های حمایتی (با ۷ گویه) به‌معنی آگاه‌سازی از سیاست‌های شرکت و اعضا، حمایت کافی شرکت (مالی، خدماتی و فرهنگی و ...) است. فضای کسب و کار (با ۷ گویه) شامل توجه به‌مدت زمان صرف‌شده برای آغاز فعالیت کارآفرینی، مدت زمان انتظار برای دریافت وام، استفاده از انواع دارایی‌ها به‌عنوان وثیقه و ... است. توان مدیریتی مدیرعامل صندوق‌ها به این معنی است که مدیران بتوانند توانایی برقراری ارتباط با اعضا، توانایی مذاکره، چانه‌زنی، ارتباط با سایر رقبا و مهارت امور بازاریابی را داشته باشند. توسعه‌ی فعالیت‌های کارآفرینی یک فرآیند تکامل‌یافته است که نیازمند ساختارسازی و پیگیری برنامه‌ریزی شده کارکردهای حمایتی است (۲). این متغیر با استفاده از مؤلفه‌های سودآوری، انعطاف‌پذیری، رضایت مشتری، رقابت‌پذیری، اشتغال‌زایی، نوآوری، حفظ محیط‌زیست، رضایت افراد صندوق، رفاه منطقه، پایداری کسب و کار و تجاری‌سازی ایده سنجیده شد (۲۵).

هریک از متغیرهای تعریف‌شده در قالب مجموعه سؤالاتی مجزا با مطرح‌شدن مواردی که در تعاریف مفهومی ذکر شد؛ با طیف پنج‌تایی لیکرت در پرسشنامه از پاسخگویان موردپرسش قرار گرفت و پس از وزن‌دهی و ورود به نرم‌افزار آماری SPSS مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج و بحث

نتایج حاصل از تحقیق در رابطه با تعداد اعضای خانوار نشان می‌دهد که بیشترین تعداد اعضای خانوار، در بین پاسخگویان برابر با ۴ بوده و بیشینه برابر با ۹ بوده است. با توجه به نتایج حاصل از بررسی توزیع فراوانی در مورد وضعیت تأهل نمونه‌ی آماری، اکثر پاسخگویان (۸۴/۵ درصد) متأهل و ۱۵/۵ درصد آن‌ها مجرد بودند که در جدول ۲ گزارش شده است.

یافته‌ها نشان داد که اکثر افراد مورد مطالعه به‌صورت دائم در محل سکونت دارند که در جدول ۳ آورده شده است.

پیش از معرفی متغیرهای پژوهش و پرداختن به تحلیل‌ها، ابتدا لازم است تا شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در سه شهرستان مورد مطالعه از لحاظ تاریخچه و زمینه‌ها فعالیتی به‌طور مختصر معرفی شوند. شرکت صندوق حمایت از توسعه‌ی فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی در شهرستان مرودشت در سال ۱۳۸۹ تأسیس شد. سرمایه‌ی اولیه‌ی آن ۱۴۰/۰۳۵ میلیون ریال و سرمایه‌ی فعلی در حال حاضر ۱/۴۰۰/۰۰۰ میلیون ریال است. شرکت صندوق حمایت توسعه‌ی فعالیت‌های کشاورزی زنان استهبان، در سال ۱۳۹۰ تأسیس شده‌است. سرمایه‌ی اولیه‌ی آن ۹۹/۲۹۳ میلیون ریال و سرمایه‌ی فعلی ۳۲۴/۵۷۲ میلیون ریال است (۲۱).

شرکت صندوق حمایت از توسعه‌ی فعالیت‌های کشاورزی زنان شیراز نیز در سال ۱۳۹۰ تأسیس و سرمایه‌ی اولیه‌ی آن ۱۱۴/۶۰۷ میلیون ریال و سرمایه‌ی فعلی ۵۷۰/۱۵۲ میلیون ریال است.

این شرکت‌ها تسهیلاتی برای فعالیت‌های کشاورزی و روستایی از جمله پرورش مرغ بومی، پرورش دام، تولید گیاهان دارویی و پرورش گیاهان آپارتمانی پرداخت می‌نماید. شرکت‌ها برنامه‌های آموزشی تخصصی متعددی در زمینه‌ی مدیریت صندوق‌ها، کارآفرینی، مهارت کسب‌وکار، تسهیل‌گری، احداث و نگهداری نهالستان انجیر، طرح ورمی‌کمپوست، تولیدی نان خانگی و کماچ و نان شیرین محلی، تولید عرقیات، تولید فرآوری زیتون، واحد تولیدی رب انار، گروه بسته‌بندی قند، پرورش گل محمدی و تولید عرقیات، مقررات و قوانین تجارت و آموزش‌های اختصاصی در زمینه‌ی فعالیت‌های کشاورزی برگزار می‌کنند. همچنین، برگزاری دوره‌های آموزشی در این چند سال نیز ادامه دارد. فعالیت‌های اعضای شرکت صندوق حمایت از توسعه‌ی فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی شامل پرورش مرغ، زعفران، گیاهان دارویی، کشت گندم، بازار صنایع تبدیلی، ترشیجات، تولید رب‌انار، صنایع‌دستی چرم‌دوزی، کشت جو، برنج و صیفی‌جات، قارچ، زنبورعسل، قالی‌بافی، باغ زیتون و پسته، خیاطی، پرورش گاو و گوسفند، گلخانه‌های صیفی، پرورش بوقلمون و شترمرغ است (۲۱، ۲۲).

میزان استفاده از منابع اطلاعاتی دربرگیرنده میزان استفاده از رادیو، تلفن همراه، ارتباط با کارشناس مرکزخدمات، ارتباط با سایر زنان کارآفرین و مراجعه به مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان است. میزان اثربخشی منابع اطلاعاتی به‌معنی میزان تأثیرگذاری منابع اطلاعاتی مورد استفاده در فعالیت‌های کارآفرینی زنان مثل رادیو، تلویزیون، روزنامه و شرکت در کلاس آموزشی توسط اداره‌ی جهاد کشاورزی است. خلاقیت با استفاده از سؤالاتی در رابطه با مؤلفه‌های آن از جمله زیرپا گذاشتن قواعد، داشتن ایده‌های متنوع، انجام کارها

جدول ۲- توزیع فراوانی پاسخگویان براساس وضعیت تأهل

Table 2. Frequency distribution of respondents in terms of marital status

وضعیت تأهل	فراوانی	درصد	درصدتجمعی
مجرد	۶۱	۱۵/۵	۱۵/۵
متاهل	۳۳۲	۸۴/۵	۱۰۰
جمع کل	۳۹۳	۱۰۰	

جدول ۳- توزیع فراوانی پاسخگویان براساس وضعیت سکونت در روستای خود

Table 3. Frequency distribution of respondents in terms of their housing in their own village

وضعیت سکونت در روستای خود	فراوانی	درصد	درصدتجمعی
دائم	۳۷۲	۹۴/۷	۹۴/۷
فصلی	۲۱	۵/۳	۱۰۰
جمع کل	۳۹۳	۱۰۰	

میانگین‌های تمایل به انجام کارها به بهترین شکل و علاقه به کارهایی که توانایی را افزایش می‌دهد، با ۳/۹۶ نسبت به سایر گویه‌ها بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است که بیان‌کننده این است که تمایل به پیشرفت در فعالیت‌های زنان کارآفرین بالا است. میانگین رضایت از کار مناسب، روزمره و بدون زحمت با ۳/۵۱، کمترین رتبه را به خود اختصاص می‌دهد که بیان‌کننده این است که زنان کارآفرین تمایل زیادی به فعالیت‌های بدون زحمت و کلیشه‌ای ندارند که حاکی از پویایی و چالش‌طلبی برای زنان کارآفرین است.

در این بخش، در راستای ارائه تصویر دقیق‌تری از شرایط زنان کارآفرین روستایی و فعالیت‌های آنان در قالب شرکت‌ها در شهرستان‌های مورد مطالعه، برخی متغیرهای کلیدی پژوهش همراه با گویه‌های مربوط به هر کدام با ذکر برخی آماره‌های توصیفی مانند فراوانی، درصد و میانگین رتبه‌ای معرفی شدند.

با توجه به یافته‌های به‌دست‌آمده، میانگین متغیر روحیه‌ی کارآفرینی در بین زنان کارآفرین نیز برابر با ۴۱/۸۷ است، در نتیجه، با توجه به طیف (۱۱-۵۵)، روحیه‌ی کارآفرینی اعضای متوسط رو به بالا است. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که

جدول ۴- فراوانی روحیه‌ی کارآفرینی در بین زنان کارآفرین

Table 4. Frequency of entrepreneurship spirit among women entrepreneurs

میانگین رتبه‌ای	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		روحیه‌ی کارآفرینی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳/۹۶	۱۴/۰	۵۵	۷۵/۶	۲۹۷	۵/۹	۲۳	۲/۰	۸	۲/۵	۱۰	تمایل به انجام کارها به بهترین شکل
۳/۹۴	۱۳/۰	۵۱	۷۳/۸	۲۹۰	۸/۹	۳۵	۳/۳	۱۳	۱/۰	۴	قبول مسئولیت تصمیم‌های خود
۳/۹۶	۱۳/۷	۵۴	۷۳/۵	۲۸۹	۹/۴	۳۷	۲/۰	۸	۱/۳	۵	علاقه به کارهایی که توانایی را افزایش می‌دهند
۳/۹۱	۱۲/۲	۴۸	۷۲/۸	۲۸۶	۱۰/۷	۴۲	۲/۳	۹	۲/۰	۸	ارجحیت خوب انجام دادن کار بر کسب رضایت دیگران
۳/۷۶	۱۰/۷	۴۲	۶۷/۲	۲۶۴	۱۱/۷	۴۶	۷/۹	۳۱	۲/۵	۱۰	تفکر در مورد آینده نه حال و گذشته
۳/۸۹	۱۴/۲	۵۶	۶۷/۷	۲۶۶	۱۲/۵	۴۹	۳/۶	۱۴	۲/۰	۸	پشتکار زیاد
۳/۷۲	۱۰/۷	۴۲	۶۲/۳	۲۴۵	۱۷/۸	۷۰	۶/۱	۲۴	۳/۱	۱۲	اهمیت نتایج پیروزی نه دلایل شکست
۳/۷۶	۹/۹	۳۹	۶۷/۷	۲۶۶	۱۴/۰	۵۵	۵/۱	۲۰	۳/۳	۱۳	تلاش زیاد برای انجام کارهای ویژه
۳/۷۱	۹/۷	۳۸	۶۳/۹	۲۵۱	۱۶/۰	۶۳	۸/۷	۳۴	۱/۸	۷	خوب بازی کردن در یک رقابت نه برنده شدن
۳/۷۶	۱۰/۴	۴۱	۶۵/۶	۲۵۸	۱۵/۵	۶۱	۶/۶	۲۶	۱/۸	۷	عمل کردن مطابق با برنامه‌ریزی
۳/۵۱	۷/۱	۲۸	۵۴/۵	۲۱۴	۲۴/۴	۹۶	۹/۹	۳۹	۴/۱	۱۶	رضایت از کار مناسب ولی روزمره و بدون زحمت
میانگین کلی: ۴۱/۸۷						طیف: ۱۱-۵۵					

انگیزه‌ی ارتقای سطح تولید داخلی با کیفیت بالا، ۳/۸۲ بوده که دومین رتبه را به خود اختصاص داده است. در واقع، اکثر پاسخگویان تا حد زیادی توانایی و قدرت ارتقای سطح تولید داخلی با کیفیت بالاتر را در خود می‌بینند و در این راستا کوشش می‌کنند. میانگین گویه‌ی استفاده از فرصت فراهم‌شده و تجربیات شخصی، ۳/۵۹ بوده که کمترین میانگین را

میانگین متغیر انگیزه‌ی کارآفرینی در بین زنان کارآفرین نیز برابر با ۳۳/۶۱ است که با توجه به طیف آن (۹-۴۵)، انگیزه‌ی کارآفرینی اعضای متوسط رو به بالا است. میانگین رتبه‌ای کسب درآمد و سود، ۳/۸۶ بوده که بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است. به‌عبارتی، بیشترین انگیزه‌ی کارآفرینی زنان کارآفرین کسب درآمد و سود است. میانگین

داشته‌است (جدول ۵). به عبارتی، تجربه‌ی شخصی فرد صرفاً نمی‌تواند انگیزه‌ی زیادی را در زنان کارآفرین به وجود بیاورد. میانگین امتیاز توسعه‌ی توانمندی شخصی، ۳/۶۶ بوده که

جدول ۵- فراوانی انگیزه‌ی فعالیت‌های کارآفرینی زنان روستایی

Table 5. Frequency of entrepreneurial activities motivation of rural women

میانگین رتبه‌ای	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		انگیزه‌ی کارآفرینی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳/۸۶	۳۷/۴	۱۴۷	۳۸/۲	۱۵۰	۹/۷	۳۸	۲/۸	۱۱	۱۲/۰	۴۷	کسب درآمد و سود
۳/۷۴	۳۰/۸	۱۲۱	۴۳/۳	۱۷۰	۹/۷	۳۸	۲/۰	۸	۱۴/۲	۵۶	شناساندن توانایی‌های زنان
۳/۷۰	۳۰/۳	۱۱۹	۴۲/۰	۱۶۵	۱۰/۷	۴۲	۱/۸	۷	۱۵/۳	۶۰	علاقه‌ی شخصی
۳/۷۴	۳۳/۸	۱۳۳	۳۹/۴	۱۵۵	۹/۲	۳۶	۲/۰	۸	۱۵/۵	۶۱	ایجاد اشتغال برای خود
۳/۷۹	۳۷/۹	۱۴۹	۳۷/۲	۱۴۶	۷/۱	۲۸	۲/۰	۸	۱۵/۸	۶۲	استقلال مالی و خودکفایی
۳/۷۰	۳۰/۸	۱۲۱	۴۰/۵	۱۵۹	۱۱/۷	۴۶	۱/۸	۷	۱۵/۳	۶۰	تولید محصول با شاخص کیفی بالا
۳/۵۹	۲۸/۰	۱۱۰	۳۷/۹	۱۴۹	۱۵/۳	۶۰	۳/۱	۱۲	۱۵/۸	۶۲	استفاده از فرصت فراهم‌شده و تجربیات شخصی
۳/۶۶	۳۱/۳	۱۲۳	۳۶/۹	۱۴۵	۱۴/۰	۵۵	۲/۵	۱۰	۱۵/۳	۶۰	توسعه‌ی توانمندی شخصی
۳/۸۲	۳۴/۱	۱۳۴	۴۱	۱۶۱	۱۰/۲	۴۰	۲/۰	۸	۱۲/۷	۵۰	ارتقای سطح تولید داخلی با کیفیت بالا
میانگین کلی: ۳۳/۶۱										طیف: ۹-۴۵	

میانگین مراجعه به کارشناسان شرکت برای یادگیری و استفاده از نشریه‌های ترویجی به ترتیب ۳/۸۰ و ۳/۶۳ بوده که رتبه‌های دوم و سوم را به خود اختصاص می‌دهند. این نتایج نشان می‌دهد که زنان کارآفرین آموزش‌های کارآفرینی مورد نیاز را با استفاده از کارشناسان و نشریه‌های ترویجی کسب می‌کنند. طبق یافته‌ها جدول ۶ میانگین استفاده از وسایل دیجیتالی (لوح‌ها فشرده الکترونیکی و ...) ۲/۹۷ است که کمترین میانگین را دارد.

یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین متغیر برخورداری از آموزش‌های کارآفرینی برگزارشده توسط شرکت در بین پاسخگویان نیز برابر با ۱۴/۶۷ بود، در نتیجه با توجه به طیف (۲۰-۴)، برخورداری از آموزش زنان کارآفرین متوسط رو به بالا است. میانگین حضور در کلاس آموزشی برگزارشده از طرف شرکت، ۴/۲۷ بوده که بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است به عبارتی، زنان کارآفرین بیشترین آموزش خود را از طریق کلاس آموزشی به دست می‌آورند.

جدول ۶- فراوانی برخورداری زنان کارآفرین از آموزش‌های کارآفرینی توسط شرکت

Table 6. Frequency of women entrepreneurs' access to entrepreneurial educations from the company

میانگین رتبه‌ای	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		برخورداری از آموزش‌های کارآفرینی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۴/۲۷	۵۲/۲	۲۰۵	۳۰/۸	۱۲۱	۱۰/۲	۴۰	۴/۶	۱۸	۲/۰	۸	شرکت در کلاس آموزشی از طرف شرکت
۳/۸۰	۳۳/۱	۱۳۰	۳۱/۳	۱۲۳	۲۳/۹	۹۴	۵/۳	۲۱	۶/۱	۲۴	مراجعه به کارشناسان در یادگیری
۳/۶۳	۴۲/۲	۱۶۶	۱۹/۱	۷۵	۹/۴	۳۷	۱۷/۳	۶۸	۱۱/۷	۴۶	استفاده از نشریه‌های ترویجی
۲/۹۷	۳۷/۷	۱۰۹	۱۵/۰	۵۹	۱۲/۷	۵۰	۱۵/۶	۶۱	۲۸/۸	۱۱۳	بکارگیری از وسایل دیجیتالی در یادگیری
میانگین کلی: ۱۴/۶۷										طیف: ۴-۲۰	

از طرح‌های کارآفرینی زنان کارآفرین روستایی و برگزاری نمایشگاه از تولیدات شرکت صورت گرفته است. میانگین فراهم‌سازی امور زیربنایی، بازاریابی و بهبود شرایط فروش و تصویب قوانین کارآمد و متناسب به ترتیب دارای میانگین ۳/۱۶، ۳/۱۰ و ۳/۰۳ هستند که این سیاست‌ها در مورد زنان کارآفرین روستایی مورد توجه قرار گرفته است. میانگین در دسترس قراردادن مواد خام ۲/۹۹ بوده که کمترین میانگین را داشته است.

طبق یافته‌های جدول ۷، میانگین متغیر سیاست‌های تسهیل‌کننده‌ی شرکت در بین پاسخگویان نیز برابر با ۲۱/۷۶ است. با توجه به طیف امتیاز این متغیر (۷-۳۵)، سیاست‌های تسهیل‌کننده‌ی شرکت برای زنان کارآفرین متوسط رو به بالا بود. میانگین گویه‌های معرفی و تقدیر از کارآفرینان نمونه، حمایت از طرح‌های کارآفرینی و برگزاری نمایشگاه از تولیدات شرکت، ۳/۱۷ بوده که بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است. این نتایج نشان می‌دهد که بیشترین سیاستی که برای زنان کارآفرین اجراشده معرفی کارآفرینان نمونه، حمایت

جدول ۷- فراوانی سیاست‌های تسهیل‌کننده‌ی شرکت برای فعالیت‌های زنان کارآفرین

Table 7. Frequency of facilitations policies of company for women entrepreneurs activities

رتبه‌ای میانگین	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		هیچ		سیاست‌های تسهیل‌کننده‌ی شرکت
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳/۱۷	۲۵/۴	۱۰۰	۱۵/۵	۶۱	۲۳/۹	۹۴	۲۰/۱	۷۹	۱۴/۸	۵۸	برگزاری نمایشگاه از تولیدات شرکت
۳/۱۷	۲۰/۹	۸۲	۱۹/۸	۷۸	۲۵/۲	۹۹	۲۲/۶	۸۹	۱۱/۲	۴۴	معرفی و تقدیر از کارآفرینان نمونه
۳/۱۷	۱۴/۸	۵۸	۳۰/۵	۱۲۰	۲۲/۹	۹۰	۲۰/۶	۸۱	۱۱/۲	۴۴	حمایت از طرح‌های کارآفرینی
۳/۱۰	۲۰/۹	۸۲	۱۷/۳	۶۸	۲۶/۵	۱۰۴	۲۱/۶	۸۵	۱۳/۷	۵۴	بازاریابی و بهبود شرایط فروش محصول
۲/۹۹	۸/۴	۳۳	۳۱/۸	۱۲۵	۲۵/۷	۱۰۱	۱۸/۳	۷۲	۱۵/۵	۶۱	در دسترس قراردادن مواد خام
۳/۱۶	۹/۴	۳۷	۳۵/۹	۱۴۱	۲۵/۴	۱۰۰	۱۹/۳	۷۶	۹/۹	۳۹	فراهم‌سازی امور زیربنایی
۳/۰۳	۱۳/۰	۵۱	۲۵/۷	۱۰۱	۲۴/۹	۹۸	۲۴/۴	۹۶	۱۲/۰	۴۷	تصویب قوانین کارآمد و متناسب
میانگین کلی: ۲۱/۷۶						طیف: ۷-۳۵					

زنان کارآفرین برای شروع یک فعالیت کارآفرینی مدت زمان زیادی را باید صرف کنند. میانگین گویه‌ی مدت زمان عرضه محصول در بازار، ۳/۶۶ است؛ به عبارتی، زنان کارآفرین باید زمان نسبتاً طولانی را برای بازاریابی و فروش محصولات خود در بازار صرف کنند و این موضوع به دلیل نبود آگاهی آنان از مهارت‌های بازاریابی و عدم شناخت بازارهای جدید است. میانگین مدت زمان انتظار برای دریافت وام و همچنین پرداخت بخش عمده‌ی درآمد برای حقوق و دستمزد، ۳/۶۰ است. میانگین گویه‌ی استفاده از انواع دارایی‌ها به‌عنوان وثیقه، ۳/۴۵ بوده که کمترین میانگین را به‌خود اختصاص داده است.

با توجه به یافته‌های جدول ۸، میانگین متغیر فضای کسب و کار در بین زنان کارآفرین نیز برابر با ۲۵/۹۱ است. با توجه به طیف امتیاز این متغیر (۷-۳۵)، فضای کسب و کار برای اعضاء قابل قبول بوده اما نیاز به ارتقای بیشتر دارد. میانگین گویه‌ی مدت زمان دریافت مجوزهای مربوطه، ۳/۹۵ بوده که بیشترین میانگین را به‌خود اختصاص داده است. میانگین گویه‌ی مواجهه با مشکلات برای اخذ تسهیلات، ۳/۹۴ است؛ به عبارتی، زنان کارآفرین برای دریافت مجوز برای فعالیت‌های کارآفرینی خود و همچنین اخذ تسهیلات با مشکل روبه‌رو هستند. گویه‌ی مدت زمان آغاز فعالیت کارآفرینی، دارای میانگین ۳/۷۱ بوده که بیانگر این است که

جدول ۸- فراوانی فضای کسب و کار (عوامل محیطی) فعالیت‌های زنان کارآفرین

Table 8. Frequency of business environment of women entrepreneurs` activities

رتبه‌ای میانگین	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		فضای کسب و کار (عوامل محیطی)
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳/۶۰	۲۶/۷	۱۰۵	۲۸/۵	۱۱۲	۲۷/۲	۱۰۷	۱۳/۲	۵۲	۴/۳	۱۷	مدت زمان انتظار برای دریافت وام
۳/۴۵	۲۳/۴	۹۲	۲۹/۰	۱۱۴	۲۴/۷	۹۷	۱۵/۰	۵۹	۷/۹	۳۱	استفاده از انواع دارایی‌ها به‌عنوان وثیقه
۳/۶۶	۲۴/۷	۹۷	۳۵/۱	۱۳۸	۲۴/۹	۹۸	۱۲/۰	۴۷	۳/۳	۱۳	مدت زمان عرضه‌ی محصول در بازار
۳/۷۱	۲۴/۲	۹۵	۳۸/۷	۱۵۲	۲۳/۴	۹۲	۱۱/۷	۴۶	۲/۰	۸	مدت زمان آغاز فعالیت کارآفرینی
۳/۹۵	۳۲/۸	۱۲۹	۴۰/۵	۱۵۹	۱۸/۱	۷۱	۶/۴	۲۵	۲/۳	۹	مدت زمان دریافت مجوزهای مربوطه
۳/۶۰	۲۵/۴	۱۰۰	۳۱/۳	۱۲۳	۲۷/۰	۱۰۶	۹/۹	۳۹	۶/۴	۲۵	بیشتر درآمد صرف پرداخت حقوق و دستمزد
۳/۹۴	۲۸/۴	۱۵۱	۳۲/۱	۱۲۶	۱۸/۸	۷۴	۶/۶	۲۶	۴/۱	۱۶	مواجهه با مشکلات جهت اخذ تسهیلات
میانگین کلی: ۲۵/۹۱						طیف: ۷-۳۵					

اطلاعاتی شهرستان مرودشت (۲۴/۳۳) با دو شهرستان شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. به عبارتی، زنان کارآفرین در شهرستان مرودشت از منابع اطلاعاتی بیشتری در فعالیت‌های کارآفرینی خود استفاده می‌کنند. بین میانگین این متغیر در بین شهرستان‌های شیراز و استهبان نیز اختلاف معنی‌داری وجود دارد. به طوری که زنان روستایی در شیراز از میانگین بالاتری برخوردارند.

طبق یافته‌های جدول ۹، بین اثربخشی منابع اطلاعاتی اعضاء در سه شهرستان شیراز، مرودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد ($P=0/001$). نتایج آزمون تبیی LSD

یکی از هدف‌های اصلی پژوهش مقایسه زنان کارآفرین عضو شرکت‌های فعال در سه شهرستان شیراز، مرودشت و استهبان بود؛ به همین منظور در این قسمت، گروه‌های فعال زنان در شهرستان‌های مورد مطالعه از لحاظ برخی متغیرهای کلیدی پژوهش مقایسه شدند.

یافته‌های حاصل از تحلیل واریانس یک‌طرفه در جدول ۹ نشان می‌دهد که از لحاظ متغیرهای مربوط به آموزش و ارتباطات بین اعضاء در سه شهرستان شیراز، مرودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد ($P=0/001$). نتایج آزمون تبیی LSD نشان داد که بین میانگین استفاده از منابع

شهرستان‌های شیراز و استهبان نیز اختلاف معنی‌داری وجود دارد. به‌طوری‌که میانگین این متغیر در شیراز بیشتر است. این یافته با مطالعه گلکارفرد و رضائی‌مقدم (۹) همخوانی دارد.

نشان داد که بین میانگین میزان اثربخشی منابع اطلاعاتی در شهرستان مرودشت (۲۴/۸۹) با دو شهرستان شیراز و استهبان معنی‌دار است. بدین‌مفهوم که شهرستان مرودشت از نظر اثربخشی منابع اطلاعاتی میانگین بالاتری را به‌خود اختصاص داده‌است. بین میانگین اثربخشی منابع اطلاعاتی

جدول ۹- تحلیل واریانس مقایسه‌ی میانگین متغیرهای مربوط به آموزش و ارتباطات

Table 9. Analysis of variance of the comparison of variables in relevance to education and communication

Sig	F	مرودشت		شیراز		استهبان		متغیر
		انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
۰/۰۰۰۱	۴۲/۳۹**	۳/۱۷	۲۴/۳۳ ^b	۴/۲۱	۲۱/۰۶ ^a	۵/۳۸	۱۹/۳۰ ^c	میزان استفاده از منابع اطلاعاتی
۰/۰۰۰۱	۳۴/۴۵**	۳/۴۹	۲۴/۸۹ ^b	۴/۴۲	۲۱/۸۲ ^a	۵/۸۶	۱۹/۹۸ ^c	میزان اثربخشی منابع اطلاعاتی
۰/۰۰۰۱	۱۳/۷۳**	۴/۱۹	۱۹/۰۳ ^b	۴/۰۶	۱۷/۷۴ ^a	۴/۵۵	۱۶/۱۳ ^c	برخورداری از آموزش‌های کارآفرینی
۰/۰۰۰۱	۶۸/۰۳**	۳/۹۶	۲۵/۱۳ ^b	۵/۴۹	۱۹/۱۶ ^a	۴/۸۱	۱۸/۸۳ ^a	توان مدیریتی مدیرعامل شرکت
۰/۰۰۰۱	۶۷/۹۵**	۳/۹۸	۲۲/۷۴ ^a	۳/۱۸	۲۰/۷۹ ^b	۴/۹۳	۱۶/۸۶ ^c	میزان ارتباط با مراکز مختلف

میانگین‌های با حروف یکسان در ردیف‌ها تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال ۰/۰۵ نداشتند.

طیف متغیرها: (میزان استفاده از منابع اطلاعاتی: ۳۵-۷؛ اثربخشی منابع اطلاعاتی: ۳۵-۷؛ برخورداری از آموزش‌های کارآفرینی: ۲۵-۵؛ توان مدیریتی مدیرعامل شرکت: ۳۰-۶؛ میزان ارتباط با مراکز مختلف: ۳۵-۷).

شیراز، مرودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد (جدول ۹). نتایج آزمون تباری LSD نشان داد که بین میانگین میزان ارتباط با مراکز مختلف در بین زنان در شیراز با دو شهرستان مرودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. با توجه به یافته‌های جدول ۳، زنان کارآفرین شهرستان شیراز به لحاظ میزان ارتباط با مراکز مختلف میانگین بالاتری را به‌خود اختصاص دادند (۲۲/۷۴). به‌عبارتی، زنان کارآفرین در شیراز به‌دلیل اینکه سازمان‌ها، مراکز مختلف و ادارات مرکزی در این شهر واقع شده است، توانستند میزان ارتباط بیشتری با مراکز مختلف داشته باشند. طبق یافته‌های جدول ۹، میانگین میزان ارتباط با مراکز مختلف در بین زنان کارآفرین مرودشت نسبت به زنان کارآفرین استهبان بیشتر است.

یافته‌های جدول ۱۰ نشان می‌دهد که بین انگیزه‌ی کارآفرینی با توجه به پاسخگویی اعضا در سه شهرستان شیراز، مرودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد (P=۰/۰۰۰۱). نتایج آزمون تباری LSD نشان داد که بین میانگین انگیزه‌ی کارآفرینی زنان شهرستان مرودشت با دو شهرستان شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. زنان کارآفرین شهرستان مرودشت از نظر انگیزه‌ی کارآفرینی میانگین بالاتری را به‌خود اختصاص دادند (۳۸/۶۴). طبق یافته‌های جدول ۱۰، بین میانگین انگیزه‌ی کارآفرینی زنان کارآفرین شهرستان شیراز و شهرستان استهبان نیز اختلاف معنی‌داری وجود دارد. به‌عبارتی، زنان کارآفرین شهرستان شیراز در انجام فعالیت‌های کارآفرینی خود از انگیزه‌ی بالاتری برخوردار بودند. این یافته با مطالعه‌ی کوهی و چهارسوقی (۱۵) همخوانی دارد.

یافته‌های حاصل از تحلیل واریانس یک‌طرفه در جدول ۹ نشان می‌دهد که بین برخورداری اعضا از آموزش‌های ارائه‌شده توسط شرکت در سه شهرستان شیراز، مرودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. نتایج آزمون تباری LSD نشان داد که بین میانگین برخورداری از آموزش در بین زنان کارآفرین شهرستان مرودشت نسبت به دو شهرستان شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. یافته‌ها نشان داد که زنان کارآفرین شهرستان مرودشت میانگین بالاتری را به‌خود اختصاص دادند (۱۹/۰۴). به‌عبارتی، زنان کارآفرین شهرستان مرودشت در فعالیت‌های کارآفرینی خود از آموزش‌های بیشتری بهره بردند. همچنین، زنان کارآفرین شهرستان شیراز میانگین بالاتری در برخورداری از آموزش نسبت به زنان کارآفرین شهرستان استهبان کسب نمودند، که تفاوت آن‌ها معنی‌دار است.

طبق نتایج جدول ۹، بین توان مدیریتی مدیرعامل صندوق‌ها در سه شهرستان شیراز، مرودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. نتایج آزمون تباری LSD نشان داد که بین میانگین توان مدیریتی مدیرعامل صندوق شهرستان مرودشت با دو شهرستان شیراز و شهرستان استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های این جدول نشان می‌دهد که مدیرعامل صندوق‌ها در شهرستان مرودشت به‌لحاظ توان مدیریتی میانگین بالاتری را به‌خود اختصاص داده است (۲۵/۱۴). در واقع، مدیرعامل صندوق‌ها در شهرستان مرودشت از نظر توانایی برقراری ارتباط بهتر با اعضا، توانایی مذاکره، ارتباط با ارباب‌رجوع و مهارت امور بازاریابی و ... دارای وضعیت بهتری هستند.

بین میزان ارتباط اعضا با مراکز مختلف در سه شهرستان

جدول ۱۰- تحلیل واریانس مقایسه‌ی میانگین متغیرهای فردی مربوط به کارآفرینی

Table 10. Analysis of variance of the comparison of personal variables

Sig	F	مروودشت		شیراز		استهبان		متغیر
		انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
۰/۰۰۰۱	۱۱۰/۸۹**	۳/۹۸	۳۸/۶۴ ^b	۶/۴۸	۳۶/۶۳ ^a	۱۳/۹۳	۲۳/۰۳ ^c	انگیزه‌ی کارآفرینی
۰/۰۰۰۱	۸۹/۵۸**	۴/۱۵	۴۷/۲۳ ^b	۴/۹۴	۴۰/۱۴ ^a	۷/۷۰	۳۸/۰۷ ^c	روحیه‌ی کارآفرینی
۰/۰۰۰۱	۲۶/۳۶**	۹/۸۳	۳۸/۱۶ ^b	۶/۹۸	۳۲/۴۰ ^a	۸/۱۵	۳۱/۱۳ ^a	خلاقیت
۰/۰۰۰۱	۳۳/۰۴**	۵/۵۴	۱۵/۱۱ ^b	۳/۵۲	۱۲/۷۰ ^a	۴/۰۳	۱۰/۴۲ ^c	مهارت در تدوین طرح تجاری
۰/۰۰۰۱	۱۰۳/۵۳**	۴/۲۱	۳۴/۹۵ ^b	۲/۸۲	۳۰/۰۹ ^a	۳/۶۸	۲۸/۷۴ ^c	دانش کارآفرینی

میانگین‌های با حروف یکسان در ردیف‌ها تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال ۰/۰۵ نداشته‌اند.

طیف متغیرها: (انگیزه‌ی کارآفرینی: ۹-۴۵؛ روحیه‌ی کارآفرینی: ۱۱-۵۵؛ خلاقیت: ۱۰-۵۰؛ مهارت در تدوین طرح تجاری: ۴-۲۰؛ دانش کارآفرینی: ۴-۸؛ ویژگی‌های اقتصادی فعالیت‌ها: ۳۰-۶).

شهرستان شیراز میانگین بالاتری را نسبت به شهرستان استهبان به خود اختصاص داده است.

از سوی دیگر، بین دانش کارآفرینی اعضا در سه شهرستان شیراز، مروودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد ($P=۰/۰۰۰۱$). نتایج آزمون تباری LSD نشان داد که بین میانگین دانش کارآفرینی زنان در شهرستان مروودشت با دو شهرستان شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. زنان کارآفرین شهرستان مروودشت میانگین دانش کارآفرینی بالاتری داشتند (۳۴/۹۵). همچنین، طبق این جدول، بین میانگین دانش کارآفرینی زنان در شهرستان‌های شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. زنان روستایی شهرستان شیراز دانش کارآفرینی بیشتری در فعالیت‌های کارآفرینی خود داشتند. این یافته‌ها با مطالعه‌ی رضائی‌مقدم و ایزدی (۲۵) تطابق دارد.

نتایج حاصل از تحلیل واریانس یک‌طرفه در جدول ۱۱ نشان می‌دهد که بین سیاست‌های حمایتی از فعالیت‌های کارآفرینی در سه شهرستان شیراز، مروودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. نتایج آزمون تباری LSD نشان داد که بین میانگین سیاست‌های حمایتی برای زنان کارآفرین شهرستان مروودشت با دو شهرستان شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های جدول ۱۱ نشان می‌دهد که زنان کارآفرین شهرستان مروودشت به‌لحاظ سیاست‌های حمایتی میانگین بالاتری را به‌خود اختصاص دادند (۲۵/۲۶). به‌عبارتی، زنان کارآفرین مروودشت با برخورداری از حمایت‌های شرکت، امکانات ارائه‌شده توسط شرکت و آگاهی آسان از فعالیت‌های شرکت و ... بیشتر حمایت می‌شوند. طبق جدول ۱۱، میانگین سیاست حمایتی از زنان کارآفرین در شهرستان شیراز بالاتر از شهرستان استهبان است. در واقع زنان کارآفرین شهرستان شیراز از سیاست حمایتی بیشتری نسبت به زنان کارآفرین استهبان برخوردار هستند. این نتیجه در راستای یافته‌های مطالعه گلکرفرد و رضائی‌مقدم (۹) است.

طبق جدول ۱۰، بین روحیه‌ی کارآفرینی اعضا در سه شهرستان شیراز، مروودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد ($P=۰/۰۰۰۱$). نتایج آزمون تباری LSD نشان داد که بین میانگین روحیه‌ی کارآفرینی زنان کارآفرین شهرستان مروودشت (۴۷/۲۳) با دو شهرستان شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. در واقع، زنان کارآفرین شهرستان مروودشت از روحیه‌ی کارآفرینی بالاتری نسبت به زنان کارآفرین دیگر شهرستان‌ها برخوردار بودند. همچنین، طبق یافته‌های جدول بین میانگین روحیه‌ی کارآفرینی زنان در شهرستان‌های شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. از نظر روحیه‌ی کارآفرینی، زنان شهرستان شیراز میانگین بالاتری داشتند.

همچنین بین میزان خلاقیت با توجه به پاسخ‌های اعضا در سه شهرستان شیراز، مروودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد ($P=۰/۰۰۰۱$) (جدول ۹). نتایج آزمون تباری LSD نشان داد که بین میانگین امتیاز خلاقیت زنان در شهرستان مروودشت (۳۸/۱۶) با شهرستان‌های شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. به‌عبارتی، زنان کارآفرین شهرستان مروودشت از خلاقیت بیشتری در فعالیت‌های کارآفرینی خود برخوردار بودند. نتایج جدول نشان می‌دهد که بین میانگین امتیاز خلاقیت زنان شهرستان شیراز با شهرستان استهبان اختلاف معنی‌داری وجود ندارد.

طبق نتایج جدول ۱۰ همچنین بین مهارت در تدوین طرح تجاری زنان در سه شهرستان شیراز، مروودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد ($P=۰/۰۰۰۱$). نتایج آزمون تباری LSD نشان داد که میانگین مهارت زنان در تدوین طرح تجاری در شهرستان مروودشت (۱۵/۱۱) با شهرستان‌های شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. این یافته نشان می‌دهد که زنان کارآفرین شهرستان مروودشت توانایی و مهارت بالاتری در تدوین طرح‌های خود دارند. همچنین، بین میانگین امتیاز این متغیر در دو شهرستان شیراز و شهرستان استهبان اختلاف معنی‌دار وجود دارد، به‌طوری‌که

جدول ۱۱- تحلیل واریانس مقایسه‌ی میانگین متغیرهای حمایتی کارآفرینی

Table 11. Analysis of variance of the comparison of entrepreneurship supportive variables

Sig	F	مروودشت		شیراز		استهبان		متغیر
		انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
۰/۰۰۰۱	۳۹/۹۹**	۵/۵۶	۲۵/۲۶ ^b	۶/۵۹	۲۳/۹۳ ^a	۵/۰۵	۱۹/۶۵ ^c	سیاست‌های حمایتی دولت
۰/۰۰۰۱	۵۸/۷۹**	۶/۸۶	۲۶/۵۸ ^b	۶/۹۱	۲۰/۶۵ ^a	۵/۱۷	۱۷/۶۶ ^c	سیاست‌های تسهیل‌کننده‌ی شرکت
۰/۰۰۰۱	۳۶/۷۷**	۶/۵۰	۲۹/۰۳ ^b	۴/۵۹	۲۵/۱۱ ^a	۴/۳۹	۳۳/۳۶ ^c	فضای کسب‌وکار (عوامل محیطی)
۰/۰۰۰۱	۱۱۷/۶۸**	۱۰/۷۲	۱۳۸/۳۸ ^b	۳۱/۰۸	۱۱۰/۰۶ ^a	۹/۷۲	۹۷/۰۱ ^c	توسعه‌ی کارآفرینی

میانگین‌های با حروف یکسان در ردیف‌ها تفاوت معنی‌داری در سطح احتمال ۰/۰۵ نداشتند.

طیف متغیرها: (سیاست‌های حمایتی: ۲۵-۷؛ سیاست‌های پیش‌برنده: ۳۵-۷؛ فضای کسب و کار (عوامل محیطی): ۷-۳۵؛ توسعه کارآفرینی: ۱۷۵-۳۵).

میانگین توسعه‌ی کارآفرینی فعالیت‌های زنان شهرستان مروودشت با توسعه‌ی کارآفرینی دو شهرستان شیراز و استهبان است و فعالیت‌های کارآفرینی در شهرستان مروودشت از میانگین امتیاز بیشتری (۱۳۸/۳۸) برخوردار است. شهرستان مروودشت قطب فعالیت کشاورزی در استان فارس محسوب می‌شود و کشاورزان و زنان کارآفرین پیشرو و نمونه اغلب در این منطقه هستند. درواقع، با توجه به بالاتر بودن مؤلفه‌های توسعه‌ی کارآفرینی از جمله نوآوری، حفظ محیط‌زیست، رضایت مشتریان، رضایت اعضای صندوق، انعطاف‌پذیری، رفاه منطقه، اشتغال‌زایی، سودآوری، پایداری کسب‌وکار، رقابت‌طلبی و بهره‌گیری از فرصت‌ها و تجاری‌سازی ایده در زنان کارآفرین مروودشت، این عوامل باعث توسعه‌ی کارآفرینی بیشتر آن‌ها شده‌است. همچنین، شهرستان شیراز از میانگین امتیاز بیشتری (۱۱۰/۰۶) نسبت به شهرستان استهبان با میانگین امتیاز ۹۷/۰۱ در مورد متغیر توسعه‌ی کارآفرینی برخوردار بوده و اختلاف معنی‌داری بین آن‌ها وجود دارد.

دستیابی به توسعه‌ی پایدار در هزاره سوم نیازمند برخورداری از سرمایه‌های انسانی، فیزیکی، اجتماعی و طبیعی است. در این بین سرمایه‌ی انسانی به‌عنوان هدف و ابزار توسعه مستلزم توجه ویژه است. توانمندسازی نیروی انسانی کاری ضروری است که رسیدن به توسعه را آسان می‌نماید. مطالعات نشان می‌دهد ترویج نظام‌های مبتنی بر مشارکت، ایجاد تشکلهای و تشویق افراد به همکاری و انجام فعالیت‌های کارآفرینی، مناسب‌ترین راهکار برای توانمندسازی افراد در ابعاد مختلف به‌کار می‌رود.

فراهم‌ساختن زیرساخت‌های لازم برای توسعه‌ی فعالیت‌های کارآفرینی زنان روستایی جزء پیش‌شرط‌های اساسی محسوب می‌شود. همانگونه که یافته‌ها نیز نشان داد، از طریق ارائه آموزش‌های مناسب کارآفرینی برای زنان روستایی می‌توان نقش مؤثری بر ارتقای سطح روحیه و انگیزه‌ی آنان در راه‌اندازی کسب‌وکارهای مختلف داشت. ازسوی‌دیگر، ایجاد فضای مناسب کسب‌وکار از جمله تسهیل فرآیند اخذ مجوزهای لازم، دریافت وام و سایر تسهیلات و امکانات مورد نیاز نیز در توسعه‌ی فعالیت‌های کارآفرینی زنان بسیار مفید خواهد بود. همچنین، شرکت‌ها با اتخاذ

طبق جدول ۱۱، بین سیاست‌های تسهیل‌کننده‌ی شرکت از فعالیت‌های کارآفرینی در سه شهرستان شیراز، مروودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد ($P=۰/۰۰۰۱$). نتایج آزمون تعبی LSD نشان داد که بین میانگین سیاست‌های پیش‌برنده فعالیت‌های زنان کارآفرین مروودشت با دو شهرستان شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های جدول ۱۱ نشان می‌دهد که زنان کارآفرین شهرستان مروودشت از نظر این سیاست‌ها، میانگین بالاتری را به‌خود اختصاص دادند (۲۶/۵۸). یعنی زنان کارآفرین مروودشت به لحاظ حمایت از طرح‌های کارآفرینی، در دسترس قرار گرفتن مواد خام اولیه و برگزاری نمایشگاه از تولیدات شرکت و ... از سوی نهادهای مربوطه بیشتر حمایت شدند. طبق جدول ۱۱، بین میانگین سیاست‌های تسهیل‌کننده‌ی شرکت در شهرستان شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. به‌طوری‌که میانگین سیاست‌های پیش‌برنده فعالیت‌ها در شهرستان شیراز بالاتر از شهرستان استهبان بوده که بیانگر این است که زنان کارآفرین شهرستان شیراز به لحاظ سیاست‌های پیش‌برنده بیشتر موردحمایت قرار گرفتند. همچنین، بین میانگین امتیاز فضای کسب‌وکار (عوامل محیطی) با توجه به پاسخ‌های اعضای در سه شهرستان شیراز، مروودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد (جدول ۱۱). نتایج آزمون تعبی LSD نشان داد که بین میانگین امتیاز فضای کسب‌وکار زنان کارآفرین شهرستان مروودشت با دو شهرستان شیراز و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد. زنان کارآفرین شهرستان مروودشت از فضای کسب‌وکار بهتری برخوردار بودند (۲۹/۰۳). به عبارتی، عوامل محیطی برای آنان از جمله دریافت مجوزهای مربوطه، دریافت وام و تسهیلات بانکی بهتر و مناسب‌تر بوده است. طبق جدول ۱۱، میانگین امتیاز فضای کسب‌وکار زنان کارآفرین شهرستان شیراز بالاتر از شهرستان استهبان است که نشان‌دهنده مساعدتر بودن فضای کسب و کار برای زنان کارآفرین شیراز است.

نتایج جدول ۱۱ همچنین نشان می‌دهد که بین توسعه‌ی کارآفرینی فعالیت‌های زنان در سه شهرستان شیراز، مروودشت و استهبان اختلاف معنی‌داری وجود دارد ($P=۰/۰۰۰۱$). نتایج آزمون تعبی LSD نشان داد که این اختلاف معنی‌دار بین

به دو شهرستان مرودشت و استهبان بالاتر بودند. در راستای نتایج فوق، پیشنهاد می‌شود که برگزاری دوره‌های آموزشی توسط دولت یا هیأت‌مدیره صندوق‌ها برای اعضا با هدف توسعه‌ی دانش و مهارت‌های کارآفرینانه شامل آموزش‌های مرتبط با استمرار فعالیت‌های کارآفرینی و آموزش آگاهی‌دهنده در خصوص مهارت‌های کارآفرینانه (تمرکز برنامه‌های آموزشی کارآفرینی بر موضوعاتی که برای اجرای پروژه‌های کارآفرینانه حیاتی و ضروری هستند) در اولویت قرار گیرد. همچنین، فعالیت‌های کارآفرینی از یک‌سو به‌عنوان منبعی برای تقویت اقتصاد کشورها مطرح بوده و ازسوی‌دیگر بخش‌های آسیب‌پذیری در صحنه تجارت هستند، لذا در مواقع بروز بحران، دولت‌ها با تعریف مکانیزم‌های حمایتی به تقویت آن‌ها پرداختند تا آن‌ها بتوانند آن مرحله گذار را با موفقیت طی کنند. همچنین پیشنهاد می‌شود تا ضمن برگزاری نشست‌های ادواری زنان عضو صندوق‌های کارآفرینی سه شهرستان، امکانی فراهم گردد تا این زنان کارآفرین به‌صورت مستمر با یکدیگر در تعامل نزدیک بوده و ضمن بحث و تبادل نظر به انتقال تجربیات ارزشمند و موفق خود به سایرین بپردازند. طبق یافته‌ها زنان کارآفرین مرودشتی می‌توانند با ارائه‌ی تجربیات خود به زنان دو شهرستان دیگر کمک مؤثری در بهبود کسب و کار آنان داشته باشند.

سیاست‌های تسهیل‌کننده مانند برگزاری نمایشگاه از تولیدات و محصولات زنان کارآفرین عضو شرکت، حمایت از طرح‌های کارآفرینی آنان، بازاریابی مناسب و بهبود شرایط فروش محصول و معرفی و تقدیر از کارآفرینان نمونه می‌توانند تأثیر به‌سزایی در افزایش سطح انگیزه و روحیه‌ی کارآفرینی زنان و بهبود عملکرد کمی و کیفی فعالیت‌های آنان داشته باشند. پیشنهاد می‌شود که با هدف ایجاد و توسعه‌ی بسترهای مناسب برای اشتغال پایدار زنان روستایی همراه با توانمندی آنان، می‌توان با اعطای وام‌های گروهی و مشارکتی به زنان، آن‌ها را در قالب تشکلهایی گردهم آورد و زمینه‌ی انجام کارهای تولیدی و اشتغال‌زا را برای زنان در سطح روستا فراهم آورد. طبق یافته‌ها در رابطه با میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در سه شهرستان مورد مطالعه، زنان کارآفرین شهرستان مرودشت استفاده‌ی بالاتری از منابع اطلاعاتی داشتند. زنان کارآفرین مرودشت در زمینه‌ی اثربخشی منابع اطلاعاتی، خلاقیت، مهارت در تدوین طرح تجاری، روحیه‌ی کارآفرینی، دانش کارآفرینی، انگیزه‌ی کارآفرینی، اثربخشی اطلاعات، برخورداری از آموزش توسط شرکت، سیاست‌های حمایتی دولت، سیاست‌های تسهیل‌کننده‌ی شرکت، فضای کسب و کار و توان‌مدیریتی مدیر عامل صندوق‌ها، وضعیت مطلوب‌تری در مقایسه با زنان کارآفرین شهرستان‌های شیراز و استهبان داشتند. از طرفی زنان کارآفرین شهرستان شیراز در دسترسی به اطلاعات و میزان ارتباط با مراکز مختلف نسبت

منابع

1. Adelaja, S., C. Peterson, M. Beth lake, C. Popelier and B. Rustem. 2007. Enabling innovation in michigan agriculture; available agriculture report. East Lansing: MSU land policy Institute.
2. Ahmadpour Dariani, M. and M. Moghimi. 2012. Entrepreneurship Basis. Tehran: Farandish (In Persian).
3. Ahmadpour Dariani, M. 2004. Entrepreneurship: Definitions, theories and models. Tehran: Pardis publications.
4. Aminpour, M. 2002. Successful experiences of some countries about financial empowerment of rural women. Proceedings of conference of rural women's microfinance. human science and cultural studies institute (In Persian).
5. Archibong, C.A. 2004. Technology, infrastructure and entrepreneurship: Role of the government in building a sustainable economy. School of Business and Economics North Carolina A & T State University.
6. Banazadeh, A. 2018. Social Capital and Entrepreneurship of Rural Women: The Case of Fars province agricultural development specialized holding companies. M.Sc. Thesis of department of agricultural extension and education, School of agriculture, shiraz university (In Persian).
7. Fallah Jolodar, F., J. Hosseini, M. Hosseini and M. Mirdamadi. 2007. Influencing factors of rural women successful of Northern Iran. Rural and Village, 4(10): 87-115 (In Persian).
8. Gholipour, A. and A. Rahmanian. 2009. Relationship of economic, cultural and educational factors and the empowerment of head household women. Social Welfare, 11(40): 48-62 (In Persian).
9. Golkar Fard, M. and K. Rezaei-Moghaddam. 2019. Relationship between entrepreneurship and empowerment dimensions of rural women in Fars province. Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture, 6(11): 1-10 (In Persian).
10. Hadian, A. and A. Saharkhiz. 2006. Determination of economic contribution of rural women in husbandry activities, Case of Jahrom county. Journal of Human Science of Isfahan University, 21(2): 21-39 (In Persian).

11. Hosseini, S.J. and H. Ahmadi. 2011. Affective factors contributing to entrepreneurial attitudes of university students in Iran. *Annals of Biological Research*. Retrieved from: <http://Scholarsresearchlibrary.Com/archived.html/>.
12. Izadi, B.H., K. Rezaei-Moghaddam and A. Asadollahpour. 2016. Influencing factors and obstacles for accomplishing entrepreneurship development in agricultural home-based businesses in villages of Shiraz. *Iran Agricultural Extension and Education Journal*, 12(1): 39-51 (In Persian).
13. Khodaverdiloo, S. and F. Barimani. 2009. The role of microfinance in empowerment of poor women and those who are head of households. *Proceedings of the Second Conference of Empowerment of Household Head Women*. Tehran Municipality, Women Affairs (In Persian).
14. Kiakojouri, D., A. Kouzehgari and B. Amiri. 2012. The necessity of entrepreneurship in social and economic development of the community. *National Conference of Entrepreneurship and Knowledge-Based Business Management*. Babolsar (In Persian).
15. Kohi, N. and H. Chaharsoghi Amin. 2018. Challenges for rural women entrepreneurship development (The case study: Ilam city). *Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture*, 5(10): 55-61 (In Persian).
16. Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. 1970. Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30: 607-610.
17. Masoomi, E. 2015. Determinants of Entrepreneurial Opportunity Recognition by Agricultural Entrepreneurs. M.Sc. thesis of Department of Agricultural Extension and Education, School of Agriculture, Shiraz University (In Persian).
18. Mollashahi, Gh. 2011. Investigation of microfinance role on rural womenr empowerment: Case of microfinance fund of rural women. *International Conference of Rural Development*. Sistan and Balouchestan University (In Persian).
19. Morris, M. and P. Lewis. 1995. The determinants of entrepreneurial activity: Implication for marketing. *European Journal of Marketing*, 29(7): 64-89.
20. Naqavi, Z.F. and L. Shahnaz. 2002. How do women decide to work in Pakistan? *Pakistan Development Review*, 41(4): 1-23.
21. Organization of Agriculture Jihad. 2015. Priodical reports of microfinance funds of nomadic and rural women. *Nomadic and Rural Women Affairs of Fars Province*.
22. Organization of Agriculture Jihad. 2016. Priodical reports of agricultural development specialized holding companies of Estahban, Shiraz and Marvdasht counties. *Nomadic and Rural Women Affairs of Fars Province*.
23. Pages, E.R. and D.M. Markley. 2004. Understanding the environment for rural North Carolina. Center for Rural Entrepreneurship. Retrieved from: <http://ruraleship.org>.
24. Rashidi, S. 2014. The role of women entrepreneurship in rural development. *National Conference of Status and Role of Women in Jihadist Management*. Torbat Heydariyeh University (In Persian).
25. Rezaei-Moghaddam, K. and B. Izadi. 2019. Entrepreneurship in small agricultural quick-impact enterprises in Iran: Development of an index, effective factors and obstacles. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 9(17): 1-21.
26. Rezaei-Moghaddam, K., O. Karami and M. Fatemi. In press. The Comparative Analysis of Marketing Activities among Rural Women Entrepreneurs in Fars Province, Iran. *Journal of Global Entrepreneurship Research*.
27. Saeidi Mehrabad, M. and M.M. Mohtadi. 2009. The impact of entrepreneurship education on the development of entrepreneurial behavior: Case Study: Ministry of Labour and Social affairs. *Journal of Entrepreneurship Development*, 1(2): 57-73.
28. Stel, A., M. Caree and R. Thurik. 2004. The effect of entrepreneurship on national economic growth: An analysis using the GEM database, *The First GEM Research Conference, Entrepreneurship, Government Policies, and Economic Growth*.
29. Tang, H.K. and K.T. Yeo. 1995. *Technology, entrepreneurship and national development*. New York: Lessons from Sing.
30. Urbano, D., N. Toledano and D. Soriano. 2010. Analyzing social entrepreneurship from an institutional perspective: Evidence from Spain, *Journal of Social Entrepreneurship*, 1: 54-69.

Comparative Analysis of Entrepreneurship Contexts of Rural Women in Fars Province

Marjan Golkar Fard¹, Kurosh Rezaei-Moghaddam² and Mahsa Fatemi³

1- M.Sc. Graduated of Department of Agricultural Extension and Education, Shiraz University

2- Associate Professor of Department of Agricultural Extension and Education, Shiraz University
(Corresponding author: rezaei@shirazu.ac.ir)

3- Assistant Professor of Department of Agricultural Extension and Education, Shiraz University

Received: November 2, 2019

Accepted: December 1, 2019

Abstract

Considering the economical development level, Women play a crucial role in agricultural and rural development especially in developing countries. Paying attention to the development of entrepreneurial activities in rural areas is one of the ways towards development. Carried out through survey and classification random sampling methods, the present research aimed to analyze the individual and supportive variables of entrepreneurial activities among rural women in Fars province. Participants of this study were all of the members of Fars Province Agricultural Development support fund Companies (3033 individuelles) which are activate in three companies in Marvdasht, Shiraz and Estahban counties. The sample consist of 393 rural women according to the Krejcie and Morgan table. Results indicated that to improve rural women's entrepreneurship, elevation of entrepreneurial spirit and motivation as well as providing other necessary factors including suitable business environment with facilitating policies of the company in order to develop rural women entrepreneurial activities are necessary "Gaining income and profit" and "high-quality production increasement" were considered as the two main items for improvement of rural women` motivation in entrepreneurial activities. Based on findings, women entrepreneurs of Marvdasht have depicted a more desirable performance in comparison with Estahban and Shiraz rural entrepreneur women in the following fields: the effectiveness of information sources, creativity, the skills of compiling commercial plan, entrepreneurial spirit, entrepreneurial knowledge, entrepreneurial motivation, information effectiveness, company conducted education, governmental supportive policies, company facilitating policies, business environment and managerial power of the Funds' directors. Thus, women entrepreneurs of Marvdasht could be a good model for entrepreneurisl activities improvement of the women in the two other studied sounties; Thus, it is suggested to provide monthly meetings for the rural women entrepreneurs of three counties in order to communicate and negotiate continuously for transferring their valueable experiences.

Keywords: Entrepreneurship Knowledge, Supportive Policies, Motivation, Rural Women, Business, Fars